

Marjolijn Februari

Tussen rationale kennis binnen en de sinaasappelbomen buiten

Buiten stonden sinaasappelbomen. De mimosa bloeide. In het blauwe water dat om de kusten spoelde, zwommen glinsterende godinnen die ieder moment verleidelijk aan land konden stappen om de wereld te verrijken met een lied. En daar, op dit lokkende eiland in de Middellandse Zee, zat ik in het donker naar PowerPoint te kijken.

Er was een conferentie. U zult wel begrijpen dat wij columnisten nooit conferenties hebben, of nascholingstrajecten, of overlegondes, of studiemiddagen, omdat we alles zelf al weten, en het alleen nog maar hoeven op te schrijven. Maar ofschoon dat zo is, ben ik toch blij dat ik zo nu en dan op een ander werkterrein naar een bijeenkomst mag, waar volwassen mannen in pakken me vertellen hoe de wereld in de praktijk functioneert.

Ditmaal moest ik mijn hoofd er goed bij houden, want het

was lastige materie. Iets met Position Statement 08P503.

Hoe dan ook, terwijl mijn linker hersenhelft weloverwogen bezig was rationele kennis op te nemen over geavanceerde controlesystemen, dwaalde mijn rechter hersenhelft af naar buiten. Naar de sinaasappelbomen, waarvan de sinaasappels dagelijks bij het ochtendgloren werden geplukt om een half uur later in flinterdunne plakjes op het ontbijtbuffet te belanden. Wat was het daarbuiten, dat zo'n onweerstaanbare aantrekkingskracht op me uitoefende? Ik wist het wel: het was de werkelijkheid.

Na verloop van tijd won mijn linker hersenhelft het echter van de rechter en was ik de sinaasappelbomen alweer vergeeten. In de donkere vergaderzaal zag ik in straf tempo mannen en vrouwen voorbijkomen, het hogere echelon van grote ondernemingen en instellingen,

Mensen zijn als mieren, spinnen of bijen, zei Francis Bacon al

mensen met een missie, naar hier gekomen om elkaar te helpen bij de verbetering van prestaties. Met het superieure spervuur van de internationale professional schiepen ze in mijn hoofd een nieuwe werkelijkheid: die van de regulering.

Nu had ik in mijn tas, die onder de tafel aan mijn voeten stond, bij toeval een papiertje opgeborgen met daarop een citaat van Francis Bacon. Om precies te zijn, niet de 20ste eeuwse schilder Francis Bacon, maar de filosoof en politicus Francis Bacon, die van 1561 tot 1626 in Engeland leefde. Ergens was ik het citaat tegengekomen, en ik had het uitgeprint en in mijn agenda gestopt, want je weet nooit of zoiets nog eens van pas komt.

Geen genoeg had deze Francis Bacon het precies over de tegenstelling tussen de empirische werkelijkheid en de rede. Je hebt verschillende soorten denkers, schreef hij. Je hebt de prak-

tische mensen, 'the men of experiment', die op mieren lijken, en die alleen maar data verzamelen en er niets aan veranderen. Daarnaast heb je mensen die op spinnen lijken, 'the reasoners', die geen oog hebben voor de dingen die al bestaan, maar die webben weven uit hun eigen substantie.

Terwijl ik de stoet van sprekers langs zag trekken, kon ik de twee soorten denkers gemakkelijk onderscheiden. Er waren mensen die met statistieken kwamen, die inderdaad als mieren alle afzonderlijke gevallen op hun werkterrein hadden verzameld en bij elkaar opgeteld. Ze kwamen gegevens laten zien, en getallen en trends. Aan de andere kant waren er de mensen die alleen maar oog hadden voor de webben die ze zelf hadden gemaakt; spinnen waren het, die praatten over de inrichting van organisaties, over regelsystemen en structuren.

Beide typen van denkers verbaasden me een beetje. Want wat schiet je ermee op als een mier gegevens te verzamelen, wanneer je geen methode hebt te begrijpen wat die gegevens je vertellen? En wat heb je eraan om de structuren van organisaties te weven, als je niet meer weet voor welk doel die organisaties ook alweer werden opgericht? Gelukkig noemde Francis Bacon nog een derde type denker - en gelukkig waren de meeste sprekers bij de conferentie van het derde type. Het was een goede conferentie.

Naast de mieren en de spinnen zijn er namelijk nog de bijen, zegt Bacon. En bijen kiezen de derde weg: ze halen hun materiaal weliswaar uit de bloemen, maar ze transformeren dat materiaal, ze maken er op eigen kracht iets anders van. En dat zouden mensen eigenlijk ook moeten doen: niet puur vertrouwen op je eigen gedachten,

en ook geen genoegen nemen met de loutere gegevens uit experimenten en de natuur, maar met behulp van het denken die gegevens verteren en omzetten in honing. Voor zover ik het begreep, verwachtte Bacon veel van de aanpak der bijen.

De conferentie was ten einde, ik was volledig bijgepraat over regelgevende instanties en over wat er in werkelijkheid allemaal was gebeurd op 17 juli 2007 in Santa Marta, en toen ik terugvloog boog ik uit het vliegtuigraampje om beneden me in het blauwe water nog net de glinstering te zien van een boot, een rots, een incidenteel dingetje hier en daar.

Een paar dagen na thuiskomst zag ik op de Vlaamse televisie een documentaire over mannen die twintig jaar lang onschuldig in een Britse gevangenis hadden gezeten. Toen hun onschuld was bewezen, werden ze na decennia van eenzame op-

sluiting, zonder geld, zonder werk, zonder huis, en zonder hulp van de reclassering - omdat ze nu eenmaal geen criminelen waren - van de ene dag op de ander gedumpte.

Een van de mannen hoorde dat hij een crisislening kon krijgen van tien pond. Maar daarover kon de beambte van de sociale dienst niet zelf beslissen, dat moest hogerop worden bekeken. En toen dacht ik dat je dit nou wel aan hogerop kon verwijten, aan de bureaucratie of aan de regering desnoods, maar het lag natuurlijk ook aan de beambte. Want als beambte zie je zo'n man daar toch staan?

Die man, dacht ik, is een bloem. Wees een bij, denk na, transformeer zijn gegevens tot honing. Dat dacht ik - dat we inderdaad niet zijn gemaakt voor het tellen van data of het weven van webben, maar voor het veranderen van de werkelijkheid en een zacht zoemen.